

colecția monografii

DAN VELICU

CONFLICTUL SOCIETAR

TEMEIURI JURIDICE ȘI INTERPRETĂRI
DIN PRACTICA JUDICIARĂ

DAN VELICU

CONFLICTUL SOCIETAR

Temeiuri juridice și interpretări
din practica judiciară

Universul Juridic
București
-2025-

Societatea civilă

1. Societatea civilă în dreptul roman. Necunoscut cel mai probabil în primele secole ale lumii romane, contractul de societate, așa cum este conturat în zorii epocii moderne, s-a afirmat pe măsură ce nevoile de cooperare din interiorul comunității au devenit tot mai stringente.

Originile contractului par a se regăsi, în realitate, în proprietatea comună.

În acest sens, una dintre primele forme atestate a fost „societatea universală a tuturor bunurilor prezente și viitoare”, denumită *societas omnium bonorum*¹.

Aceasta pare a fi mai degrabă o instituție, care apărea prin decesul unui *pater familias*, situație critică în care copiii acestuia urmau să rămână într-o stare de indiviziune consimțită și denumită inițial *consortium*.

Ulterior, pe măsură ce economia de schimb s-a dezvoltat, s-au impus în practică diverse forme de asociere precum *societas unius rei*, care presupunea punerea în comun a unui singur bun, *societas omnium bonorum*, prin punerea în comun a unor bunuri ale asociaților, *societas questus, lucri, compendi*, prin punerea în comun a câștigurilor viitoare².

În fine, asocierea va urmări inclusiv scopuri definite azi ca „profesionale”, vizând utilizarea bunurilor aduse de către părți pentru producția de mărfuri și comercializarea lor (*societas alicujus negotiationis*)³.

În perioada de consolidare a dreptului roman, contractul de societate putea fi redus la următoarele elemente esențiale, aflate într-o legătură organică:

1. aportul adus de fiecare asociat, care putea să presupună atât drepturi de proprietate asupra unui bun, în mod probabil și o sumă de bani, după caz, cât și activitatea propriu-zisă a asociatului;
2. un interes comun, în sensul în care toți asociații urmăreau dobândirea unor avantaje materiale sau a unor beneficii;
3. intenția de a forma o societate, intenție înțeleasă prin sintagma *affectio societatis*, fără de care ne-am afla în fața unei simple indiviziuni, și, în final,
4. un scop licit⁴.

¹ P.F. Girard, *Manuel élémentaire de droit romain*, Ed. A. Rousseau, Paris, 1929, p. 611.

² *Ibidem*, p. 612.

³ *Ibidem*, p. 612.

⁴ *Ibidem*, p. 613. Cf. J.-F. Rauter, *Du contrat de société, en droit romain. De la société civile, en droit français*, Ed. Imprimerie de Veuve Berger-Levrault, Strasbourg, 1859, p. 5.

Ca urmare, societatea putea fi definită ca un contract *bonae fidei*, prin care două sau mai multe persoane conveneau să se asocieze în cadrul unei activități comune având ca finalitate obținerea unui beneficiu reciproc⁵.

2. Problematika societății civile în perioada revigorării economice.

Începând cu secolul al XI-lea î Hr., când atacurile popoarelor din nord încetează ori sunt stăvilite, iar monarhiile reușesc să se consolideze, Europa Occidentală cunoaște o renaștere a economiei de schimb⁶.

Implicarea indivizilor în desfășurarea de operațiuni comerciale se realiza inclusiv prin asocierea, de regulă, a membrilor unei familii, ceea ce a dat naștere denumirii *la compagnia*, provenită din latină (*cum*, cu și *panis*, pâine), denumire care va fi preluată atât în dreptul englez, dar și în dreptul continental⁷.

Această formă era o uniune strânsă în cadrul căreia totul se împarte, pâinea și riscurile de zi cu zi, capitalul utilizat și munca deopotrivă.

Ceva mai târziu, această societate va fi denumită în „nume colectiv”, toți membrii ei fiind solidar responsabili și, în principiu, *ad infinitum*, adică nu numai în limita cotei lor parte, „ci și cu cheazășia tuturor bunurilor lor”⁸.

⁵ A se vedea în doctrina franceză P.F. Girard, *Manuel élémentaire de droit romain*, *op. cit.*, pp. 612-613, iar în doctrina britanică P. du Plessis, *Borkowski's textbook on Roman law*, Ed. Oxford University Press, Oxford, 2010, p. 285.

⁶ Pentru înțelegerea contextului socioeconomic, a se vedea J.-L. Sarrazin, *Apogées et blocages (1180-1300)*, în Ph. Contamine et al., *L'économie médiévale*, Ed. Armand Colin, Paris, 1993, pp. 209, 234 și urm.

⁷ F. Braudel, *Jocurile schimbului*, vol. II, Ed. Meridiane, București, 1985, p. 85.

⁸ *Ibidem*, p. 85.